

Єднання
заради дії

fama
custom research agency

ЖИТОМИРСЬКА ГРОМАДА

Дослідження локальних політик і програм:
ЯК ВПО ДОЛУЧЕНІ ДО ЖИТТЯ ГРОМАД?

ПРОФІЛЬ РЕСПОНДЕНТІВ

Директор департаменту соціальної політики Житомирської міської ради.

Курує роботу виконавчих органів, які вирішують проблеми внутрішньо переміщених осіб, співпрацює з громадським сектором щодо питань ВПО.

Директор Житомирського міського Центру соціальних служб міської ради.

Займається питаннями надання комплексної соціальної допомоги сім'ям, які опинились у складних життєвих обставинах. З початком повномасштабного вторгнення до зони його відповідальності також увійшли питання щодо внутрішньо переміщених осіб.

МІСЦЕВІ ЦІЛЬОВІ ПРОГРАМИ ТА ІНШІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ

За інформацією, наданою інтерв'юерами, у Житомирській міській територіальній громаді зафіксована лише одна місцева програма, яка містить окремий пункт, присвячений внутрішньо переміщеним особам.

За словами директорки департаменту соціальної політики, фінансування для програми у 2023 році збільшилося, оскільки у програму додали нові пункти.

Програм, орієнтованих суто на ВПО, немає. Переселенці можуть користуватися місцевою програмою на рівні з місцевими мешканцями за умови, якщо вони підпадають під категорії, на які програма розрахована.

Інших нормативно-правових актів щодо ВПО, за інформацією респондентів, у громаді також немає.

Станом на січень 2023 року в Житомирській громаді налічується 11 953 ВПО, з них 4 338 чоловіків та 7 615 жінок. У громаді було призначено 10 394 допомоги родинам на суму 130 954,1 тис грн. У міський Центр соціальних служб у 2022 році звернулися 11 000 осіб, яким було надано 7 936 соціальних послуг.¹ Як зазначає директор Центру, найчастіше за програмами звертаються жінки з дітьми. Зареєстрованих чоловіків у громаді мало, зазвичай це чоловіки похилого віку або особи з інвалідністю.

ВПО можуть отримати інформацію про місцеві цільові програми через такі канали: сайт Житомирської міської ради, Facebook-сторінка департаменту соціальної політики та Центру соціальних служб Житомирської міської ради, Пункт надання комплексної соціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам, релігійні організації міста.

¹ Інформація з документів, наданих респондентами

Опис місцевих цільових програм громади, названих учасниками інтерв'ю

Назва програми / Короткий опис	Чи діє наразі	Обсяг фінансування на 2023 рік, тис грн	Зміни в фінансуванні ²
<p>Комплексна міська програма соціального захисту населення Житомирської міської територіальної громади на 2021-2025 роки</p> <p>Забезпечення фінансової підтримки пенсіонерів, осіб з інвалідністю, багатодітних сімей, малозабезпечених верств населення, ВПО, надання їм адресної матеріальної допомоги; матеріальна допомога сім'ям військовослужбовців, які загинули, надання допомоги на поховання; компенсація вартості оренди житла ВПО.³</p>	Так	Дані відсутні	Збільшилося

² За оцінкою інтерв'юерів

³ Джерело: <https://bit.ly/3KGDlLI>

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ВПО

Дискримінації в отриманні послуг ВПО в Житомирській громаді, за оцінкою респондентів, не зафіксовано, переселенці можуть користуватися Комплексною програмою соціального захисту населення міської територіальної громади так само, як і місцеві мешканці.

На базі Центру надання адміністративних і соціальних послуг «Прозорий офіс» із перших днів війни організували волонтерський хаб психологічної підтримки, мобільний пункт працевлаштування, точку безоплатної правової допомоги для ВПО, що працювали для переселенців одразу після переміщення (екстрено-кризово).

Найбільш затребуваними послугами серед ВПО є отримання натуральної допомоги (одяг, взуття, побутові речі) та допомога у працевлаштуванні. Щоправда, зараз кількість гуманітарних наборів зменшилася, тому їх видають тільки особам з інвалідністю I та II груп, а також особам, які мають дітей з інвалідністю. Наразі великою потребою для ВПО є житло у громаді, яка вирішується завдяки Переселенському фонду, створеному в місті. Там ВПО можуть отримати тимчасове житло на рік.

Також популярними серед переселенців є юридичні та психологічні послуги.

Під час реєстрації внутрішньо переміщених осіб працівники ОМС проговорюють із ними всі проблемні питання, а також переселенці заповнюють анкету, де зазначають свої наявні потреби. Отримані дані працівники ОМС опрацьовують і систематизують за групами потреб ВПО. Далі на основі зібраних даних департамент визначає пріоритетність видів допомоги, яку потрібно надати.

У громаді зафіксовані такі перешкоди для ВПО у питаннях отримання соціальних послуг:

Перешкода	Опис перешкоди
Відсутність реєстрації переселенця як ВПО у громаді.	Для отримання соціальних послуг переселенцям потрібно мати довідку ВПО.
Відсутність зареєстрованого місця проживання у громаді.	Перешкода не зафіксована. Для користування соціальними послугами у громаді достатньо мати довідку ВПО.
Інфраструктурні перешкоди (головним чином — пересування містом).	Про перешкоду в інтерв'ю не йшлося.

НАЯВНІ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ПРАКТИКИ ВКЛЮЧЕННЯ ВПО ДО УЧАСТІ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

Наразі Ради ВПО у Житомирській громаді немає.

Учасники дослідження говорили про інші форми залучення переселенців до самоврядування, які є у громаді:

- **Громадська організація внутрішньо переміщених осіб «Мир на долоні»**, створена переселенкою (а нині – депутаткою міськради).
- **Працевлаштування переселенців в органи місцевого самоврядування.** Директором одного з навчальних закладів Житомира є переселенець з Луганщини. Також, за словами працівників ОМС, багато ВПО працюють викладачами, вчителями та вихователями в різних закладах освіти міста. Однак, варто зазначити, що працевлаштування в органах місцевого самоврядування не дає ВПО можливості брати участь у ньому та використовувати інструменти локальної демократії.

Пропозиції можливого включення ВПО до самоврядування в майбутньому:

- Провести опитування серед переселенців з метою визначення ступеню та сфери зацікавлення щодо участі в місцевому самоврядуванні. Таким чином можна виявити тих ВПО, які не зацікавлені в цьому взагалі. Проведення співбесід із зацікавленими переселенцями та включення їх у цільові групи відповідних управлінь.

На думку однієї з учасниць дослідження, перешкодою для ВПО для участі в місцевому самоврядуванні є те, що більшість із них – жінки з дітьми або люди похилого віку, які, насамперед думають про те, як прогнати сім'ю в умовах, що склалися.

Висновок за результатом аналізу місцевих НПА:

Громада	Житомирська
Всього проаналізовано місцевих НПА	6
Кількість НПА, які потребують змін	5
Статут	1
Кількість програм і рішень, що стосуються виключно ВПО	0
Програми соціального захисту окремих категорій громадян	3
Кількість програм і рішень, що містять заходи, спрямовані на допомогу дітям ВПО	2

Статутом Житомирської об'єднаної територіальної громади, затвердженим рішенням міської ради від 23.04.2019 р. № 1387, визначено, що жителям територіальної громади гарантується право на участь у вирішенні всіх питань місцевого значення, і воно не може бути обмежено. Права жителів територіальної громади поширюються також на іноземців, осіб без громадянства та інших осіб, які на законних підставах проживають (перебувають) у межах територіальної громади. Отже, внутрішньо переміщені особи можуть бути віднесені до жителів територіальної громади. Разом з тим, окремими положеннями Статуту, які визначають порядок реалізації прав жителів громади на участь у здійсненні місцевого самоврядування (участь у загальних зборах, внесення місцевої ініціативи, громадських слуханнях тощо) передбачено, що скористатись ними можуть лише жителі, які мають зареєстроване місце проживання на території громади.

Метою Комплексної програми соціального захисту населення Житомирської міської об'єднаної територіальної громади на 2021-2025 роки, затвердженої рішенням міської ради від 24.12.2020 №35, є підтримка найбільш вразливих категорій громадян, надання їм соціальних послуг з урахуванням їхніх реальних потреб. Програма також визначає важливість забезпечення інтеграції та соціальної адаптації ВПО та їхніх сімей в суспільне життя громади.

Положенням про надання адресних соціальних матеріальних допомог громадянам-мешканцям Житомирської міської територіальної громади, затвердженим Рішенням виконавчого комітету від 21.03.2022 №204 передбачено, що для отримання матеріальної допомоги внутрішньо переміщені особи додатково подають довідку про взяття на облік особи, переміщеної з тимчасово окупованої території України та районів проведення АТО. Враховуючи, що АТО завершено, таке формулювання є некоректним.

Успішні практики

Діти з-поміж внутрішньо переміщених осіб і діти, які мають статус дитини, що постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, забезпечені безкоштовним харчуванням у закладах дошкільної освіти та закладах загальної середньої освіти.

Рекомендації:

1. З метою реалізації жителями Житомирської територіальної громади, в тому числі внутрішньо переміщеними особами, які перебувають на обліку в територіальній громаді, права на безпосередню участь у місцевому самоврядуванні, внести відповідні зміни до Статуту територіальної громади.
2. З метою усунення перешкод для отримання пільг і допомог окремими категоріями населення, в тому числі особами, які перебувають на обліку в територіальній громаді міста Житомир як внутрішньо переміщені особи, внести зміни до місцевих цільових програм і нормативно-правових актів, що визначають порядок надання пільг і допомог окремим категоріям населення Житомирської територіальної громади.

Правове обґрунтування

Стаття 33 Конституції України. Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання.

Стаття 5 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи засвідчує місце проживання внутрішньо переміщеної особи.

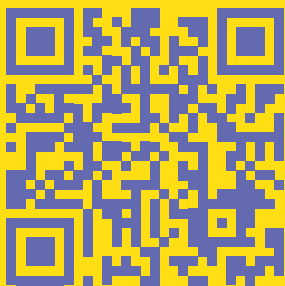
Стаття 2 Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні». Громадянам України, а також іноземцям та особам без громадянства, які на законних підставах перебувають в Україні, гарантуються свобода пересування та вільний вибір місця проживання на її території, за винятком обмежень, які встановлені цим Законом.

Стаття 3 Закону України «Про місцеве самоврядування». Громадяни України реалізують своє право на участь у місцевому самоврядуванні за належністю до відповідних територіальних громад.

Забороняється будь-яке обмеження права громадянина України брати участь у місцевому самоврядуванні, зокрема залежно від терміну проживання на відповідній території.

Запропоновані зміни також забезпечать приведення місцевих нормативно правових актів у відповідність до положень статті 64 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», а також уникнути порушення, передбаченого статтею 119 Бюджетного кодексу України.

www.yednanniazaradyii.org.ua

Це дослідження стало можливим в межах програми «Єднання заради дії», що реалізується IREX разом з Благодійним фондом «Стабілізуєшен суппорт сервісез» та за підтримки Державного департаменту США.